

# INSTRUKCJA<sup>©</sup>

Obrączkarza

GBPW KULING

>>>> **2009** <<<<



PRZECZYTAJ ZANIM

ZACZNIESZ PRACĘ

BEZWZGLĘDNI PRZESTRZEGAJ!!!

*Instrukcję z ubiegłego roku wyrzucić!*

## OBRACZKOWANIE

- Obrączki kulingowskie zakładamy na wszystkie ptaki wodne i wodno-błotne oraz na pliszki i świergotki. Inne gatunki kierownik może obrączkować swoimi obrączkami, ale też może zakładać obrączki zespołowe. **ZE WZGLĘDU NA KOSZTY ORGANICZAĆ OBRACZKOWANIE GAT. NIEKULINGOWSKICH!**
- W workach przetrzymujemy tylko ptaki wróblowate, pozostałe w koszach. Kosze i worki na ptaki muszą być czyste i suche. Nie przetrzymujemy koszy i worków z ptakami na słońcu! Ptaki nie mogą czekać!!! Obrączkuj je od razu po przyniesieniu z obchodu.
- Liczba ptaków w koszu zależy od jego wielkości i wielkości ptaków. W razie większej liczby schwytanych ptaków trzeba je rozlokować w koszach lub kartonach. Pamiętaj, że w koszach i kartonach ptaki muszą mieć luz, a karton musi mieć wentylację.
- Sprawdź jaki typ obrączek zakłada się na dany gatunek - **nie polegaj na własnej pamięci!** Sprawdź też uważnie czy zakładacie kolejną obrączkę.
- Podczas obrączkowania na punkcie obowiązują cisza i skupienie. Szczególną uwagę trzeba zwracać na numery obcych obrączek i zawsze czytać je dwa razy.
- Uzupełniajcie na bieżąco numery obrączek zakładanych na punkcie (okładka zeszytu) i na ewentualnym „desancie”, tak aby zawsze wiedzieć czy ptak noszący już obrączkę jest od retrapem (R, CR), kontrolą (C), czy retrapem dziennym (D).
- Zdejmuje się tylko obrączki, aluminiowe założone ptakom wodnym i wodno-błotnym, gdy możemy zmienić taką obrączkę na stalową oraz obrączki bardzo zniszczone. Nie zabierać zdjętych obrączek. **UWAGA-WYJĄTEK: Nie zdejmujemy estońskich obrączek z mew pospolitych – chyba że są wytarte**
- Retrapy [R, CR, D] ważymy, określamy otluszczenie, zapisujemy wiek i płeć.
- Sprawdź wymiary i oznaczenie płci i wieku retrapów - jeśli są różnice - przeanalizuj jeszcze raz wszystkie cechy i zapisz komentarz w polu UWAGI
- Przed ważeniem zawsze sprawdzaj czy waga jest wytarowana, a suwmiarka wyzerowana.
- Wszystkie nieprawidłowości w kolejności numerów zakładanych obrączek zaznaczaj wykrzyknikiem na marginesie zeszytu.
- Najpierw obrączkuj gatunki wrażliwe: kuliki, szlamniki. Pamiętaj, że wróblowe, też nie mogą wisieć w workach zbyt długo.
- W przypadku ptasiego potopu, gdy nie będziesz miał szans na "zrobienie" wszystkich ptaków w ciągu 2 godzin, zaprzestań mierzenia i ważenia ptaków.
- **Nie polegaj zanadto na swojej pamięci** - sprawdzaj zalecenia dotyczące poszczególnych gatunków.
- Osoba zapisująca musi być wcześniej zaznajomiona z zasadami dotyczącymi zapisywania w zeszytach.

## TYPY OBRĄCZEK

- La** - Phylloscopus, Regulus, Aegithalos, Ficedula, Certhia  
**Ka** - Parus, Fringilla, Emberiza (bez CIT i CHL), Erithacus, Sylvia, Acrocephalus (bez ARU), Locustella, Luscinia, Lullula, Carduelis, Saxicola, Serinus, Carpodacus, Anthus, Motacilla, Calcarius, DENMIN, jaskółki,  
**Ns** - CALTEM, CALUTA, EMBCIT,  
**J** - CALPIN, CALFER, CALLBA, Phalaropus, ACTHYP, CHADUB, LYMMIN, XENCIN, CHAALE, BOMGAR, COCCOC, ACRARU, Alauda, Galerida, CARCHL, LANCOL, LANSEN, Loxia, Miliaria, PLENIV,  
**T** - TRIGLA, CHAHIA, Cinclus, TURILI, TURPHI, CALMAR  
**H** - CALCAN, AREINT, PHIPUG(F), GALGAL, CHAMOR, STEAEA, STEHIR, Caprimulgus, Dendrocopos (bez MIN), LANEXC, LANMIN, LARMIN, Picoides, Sturnus, Turdus (bez ILI i PHI), UPUEPO,  
**G** - TRITOT, TRINEB, TRIERY, PHIPUG(M), PLUSQU, PLUAPR, LIMLAP, VANYAN, GALMED, RALAU, PORANA, CRECRE, CUCCAN, FALCOL(M), GARGLA, ACCNIS (M), Picus,  
**PL** - STESAN  
**F** - LARRID, LARCAN, LARME, Stercorarius, NUMPHA, LIMLIM, SCORUS, RECAVO, BUROED, Bonasia, CIRPYG (F), CIRPYG, PICPIC, CORMON, FALCOL(F), FALSUB, FALTIN, ACCNIS(F,P), Dryocopus, IXOMIN, COLOEA  
**E** - HAEOST, NUMARQ, LARFUS, CIRARE (M), CIRCYA (F,P), CORONE, CORFRU, STECAS, COLPAL,  
**Ds** - LARARG, LARCAC, LARMIC, LARMAR, LARHYP, CIRARE (F,P), NICNIC,  
**Da** - BUTBUT, FALPER, ACCGEN (M), PERAPI, Milvus, STRALU, TYTALB,  
**Cs** - ARDEA, BOTAURUS, BUTLAG, CORRAX,  
**Ca** - ACCGEN (F), STRURA,  
**B** - Cicionia, Grus, Aquila (orliki), PANHAL,  
**A** - CYGCY, CYGBEW, CYGOLO  
**P** - GALCHL, TACRUF, ANAPEN, ANAQUE, ANAACU, ANACLY, ANASTR, ANACRE, ALCTOR, PODNIG, PODAUR,  
**S** - FULATR, ANAPLA, NETRUF, AYTFUL, AYTFER, AYTMAR, TADTAD, BRARUF, BUCCLA, CLAHYE, Melanitta, MERGUS, PODTUS, PODENA, SOMMOL, URIAAL,  
**W** - ANSER, PHACAR, BRACAN, BRABER, BRALEU, Gavia,  
**Y** - CHLNIG, CHLLEU, CHLHYB, STEALB, Alcedo  
**X** - Streptopelia

*Podkreślono gatunki kulingowskie*

## Anas platyrhynchos

1. Kolorowe obrączki zakładamy tylko w: Trójmieście, Starogardzie Gdańskim, Szczecinie, Olsztynie, Elku i Ostródzie.
2. Obrączkując krzyżówkę **koniecznie** trzeba zapisać nie tylko miejsce obrączkowania (czyli dzielnicę miasta), ale także obiekt, np. staw przy ul. Subisława. Wykaz nazw obiektów do ściągnięcia ze strony internetowej Kulinga. W wykazie zaobráczkowanych ptaków zapisać obiekt w dodatkowej rubryce za Uwagami.
3. Zapoznać się z instrukcją oznaczania wieku oraz instrukcją zbierania próbek na ptasią grypę.
4. Piąta, zewnętrzna duża pokrywa lotek II-rzędowych (lewe skrzydło). WYRWAC i schować do woreczka podpisanego numerem obrączki, opisać płeć i wiek.
5. Pobranie pokryw zaznaczamy w rubryce KARPIE symbolem +, ich brak symbolem –
6. Ptakom, które mają już obrączki (kontrolę) wrywamy pokrywę na skrzydło prawym!



## CHWYTANIE PTAKÓW

- Pierwszy obchód do wacków robimy nie później niż 2 godziny po wschodzie słońca. Ostatni obchód wykonujemy po zapadnięciu zmroku.
- Zawsze zabieraj na obchód kosz i worki na wróblaki. Nigdy nie noś dużych gatunków siewek w ręku i w workach.
- Obchody do wacków rób nie rzadziej, niż co 2 godziny. Sieci MUSZĄ być sprawdzane co godzinę. W przypadku nocnego łapania kulików - co 0,5 godz.
- Wacki stawiane na "glucie" muszą pływać na belkach z drewna, tak aby nie zatoneły. Pamiętaj, że sam „glut” utrzymuje wacki tylko przez kilka godzin.
- Nie dopuszczaj, aby podłoże w komorach zbiorczych wacków było mokre. Nasyp tam piasku, lub włóż pociętą trawę.
- Dziczenia nocne z magnetofonem i sieciami oraz na noclegowiskach pliszek – są gorąco polecane. Jednak należy je wykonywać tylko wtedy, gdy nie zakłóci to normalnej pracy punktu.
- Po zakończeniu nocnego chwytania na głosy zwijają się sieci i zabiera sprzęt. W dzień sieci mogą być używane tylko WTEDY, gdy możemy kontrolować je co godzinę. Nie używamy sieci przy złej pogodzie, tj. w przypadku deszczu (czy nawet mżawki) lub silnego wiatru. W takim przypadku sieci powinny być zwinięte lub zdjęte.
- Nie wysyłaj do sieci osób niedoświadczonych.
- Pamiętaj o uczeniu nowych załogantów umiejętności obchodzenia się z ptakami, a w szczególności wyplątywania ptaków z sieci.
- Na bieżąco czyść i naprawiaj wacki oraz sieci. Bierz na obchód sznurek i drut.
- Kierownik może ustawić swoje prywatne sieci na wróblaki tylko wtedy, gdy nie zakłóci to pracy punktu.

## OBRĄCZKOWANIE POZA OBOZAMI

- Stosuj się do ograniczeń i priorytetów dotyczących gatunków i klas wiekowych.
- Obrączkując w miejscach publicznych zachowaj przyjazne stosunki z ludnością i mundurowymi.

## PRIORYTETY 2009

- Wszystkie mewy (nie juv) w okresie pierzenia lotek (V-IX), oczywiście z zapisem pierzenia lotek!!!!
- Priorytetowe klasy wiekowe: L. ridibundus i L.canus w II szacie

## **Co zawsze warto obrączkować i pomierzyć:**

Ze względu na przyszłe plany L. marinus, F. atra,  
Dla własnej satysfakcji - to co sprawia Wam radochę.

## PTAKI MARTWE

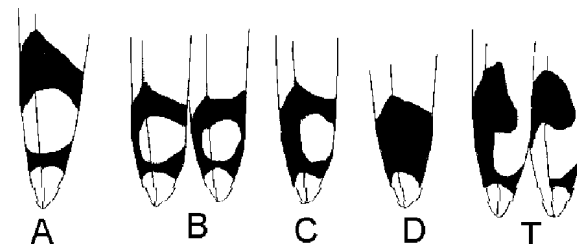
- Każdy przypadek śmierci ptaka w pułapce i w sieci zapisywać w zeszycie obrączkowania. W rubryce UWAGI wpisujemy przyczynę śmierci. Trzeba podać wszystkie możliwe do wykonania pomiary, godzinę obchodu. Ważymy tylko ptaki świeże, nieuszkodzone i suche. Jeśli ptak nosił obrączkę, to zapisać także numer obrączki zgodnie z zasadami wypełniania rubryki Obrączka.
- Płeć ustaloną sekcyjnie wpisujemy w kółku. **UWAGA! Jeśli ptak jest świeży i nieuszkodzony, nie sprawdzaj płci sekcyjnie. WAŻNE BY ZWAŻYĆ PTAKA JAK NAJSZYBCIEJ PO ŚMIERCI!**
- Świeże, nieuszkodzone ptaki dostarczać do Katedry lub zamrozić gdzieś w pobliskiej wsi (znajomi, sklepowa itp.) i wywieźć przy najbliższej okazji. Pamiętać o napisaniu kartki z datą, miejscem i pozycją w zeszycie obrączkarskim (unikalny numer ma składać się z daty i dwucyfrowej liczby porządkowej, np. 06071301 – pierwszy ptak z 13 lipca 2006), tak aby później wiedzieć, który to ptak.
- Ptaki martwe nie mogą zalegać w obozie na widoku! Po ich przyniesieniu "obrabiaj" je od razu. Staraj się ograniczyć do minimum śmiertelność ptaków związaną z chwytaniem. Można trzymać straż przy wackach w ciągu dnia (drapieżniki są bardziej płochliwe niż siewki). Gdy drapieżniki dobierają się do ptaków w nocy - zamykać wacki na noc i otwierać je na godzinę przed terminem pierwszego obchodu. Żeby uniemożliwić dostęp ptakom drapieżnym i wronom do komory zbiorczej, można ustawić nieużywane ramki na kształt "namiotu" nad komorą lub powbijać długie (rozwidlone) patyki, tak aby uniemożliwiały dostęp do wacka z powietrza. Pochwyconego ptaka drapieżnego należy zaobączkować i wywieźć natychmiast w celu wypuszczenia z dala od punktu badawczego, nie bliżej niż 10 km od obozu.
- Niedopuszczalne jest aby całe, nieuszkodzone ptaki zabierał z sobą ktoś do własnych celów. Muszą one być dostarczone do Uniwersytetu Gdańskiego w celu dalszych badań!

## PIÓRA SIEWEK

Powstaje klucz do oznaczania wieku i płci siewek. Ważne jest by zrobić kolekcję piór kluczowych przy oznaczaniu. Pióra takie (zobacz w kluczu które) trzeba wyrwać, opisać i schować do woreczka, lub papierowej koperty. Szczególnie ważne są pióra z gatunków, które chwytają się rzadko.

**T9** - typ ubarwienia 9 lotki (5 kategorii): (Oba skrzydła!)

- A - lusterko na obu chorągiewkach dotyka brzegów pióra
- B - lusterko ca najmniej na jednej z chorągiewek nie dotyka brzegu pióra
- C - lusterko tylko na jednej chorągiewce
- D - brak lusterka
- T - szara zatoka łączy się z lusterkiem (nie patrzymy wtedy na typ lusterka)

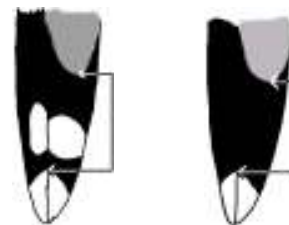


**Ncz** - liczba lotek z kolorem czarnym. Jeśli kolor ten występuje tylko na jednej chorągiewce (nawet jeśli jest on słabo widoczny), to notujemy to jako 0,5. Przykładowy zapis 6,0 lub 6,5. (Oba skrzydła!)

**B10** - maksymalna długość lusterka na skrajnej lotce, na jej zewnętrznej chorągiewce (linijka). Nie zwracamy uwagi na prążek przedszczytowy i pomiar wykonujemy do końca lotki. (Lewe skrzydło)

**B9** - maksymalna długość lusterka na 9 lotce (linijka). Mierzymy na tej chorągiewce, na której kolor biały sięga dalej w kierunku nasady pióra. (Lewe skrzydło)

**C8** - szerokość czarnego pasa na wewnętrznej chorągiewce 8 lotki. (Lewe skrzydło)



Ptaki martwe - nawet jeśli znajdziemy szczątki, podlegają powyższej procedurze. Jeśli jest możliwe określenie płci po gonadach, to koniecznie trzeba robić !!!

W praktyce najlepiej posiadać w terenie nóż lub nożyczki oraz szczelne foliowe worki. Gdy nie mamy sprzętu do mierzenia ze sobą, to po określeniu wieku i płci, obciąć głowę, lewe skrzydło i lewą nogę (powyżej stawu skokowego) i pomierzyć w domu lub przynieść do Katedry.

**Liczba lotek drugorzędowych:**

L. ridibundus – 14, L. canus – 20, L. argentatus - 20

## Larus argentatus - ptaki w szacie ostatecznej

na podstawie instrukcji opracowanej przez P. Chylareckiego, W. Meissnera i A. Sikorę

stosować też do *L. cachinnans* i *L. mihachellis* – spróbujmy też do *L. marinus*

**Kolor skok** - jeśli skok nie jest ubarwiony jednolicie, to opisać to w UWAGACH.

**CI** - cielisty

**SZ** - szary

**ŻY** - żółtawy

**ŻŻ** - wyraźnie żółty

**Kolor Obrp.** - kolor obrączki powiekowej:

**ŻŻ** - żółty,

**PO** - pomarańczowy,

**CZ** - czerwony.

**T10** - typ ubarwienia końcówki 10 lotki (5 kategorii): (Oba skrzydła!)

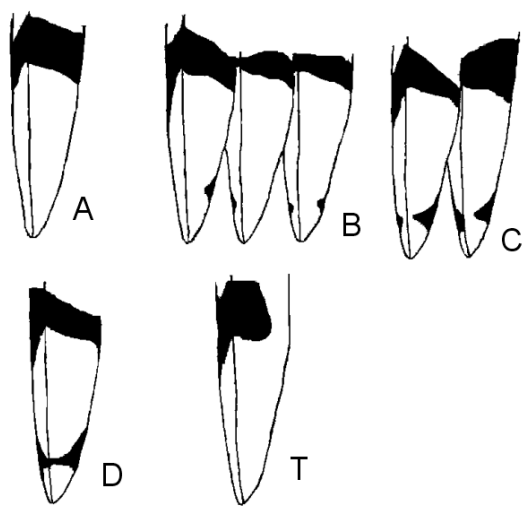
A - zupełny brak prążka

B - ślady prążka - czasem bardzo słabo widoczne

C - prążek niekompletny

D - prążek w poprzek całego pióra

T - szara zatoka łączy się z białym lusterkiem (prążka najczęściej brak)



UWAGA: Wyróżniamy jako oddzielne gatunki osobniki wykazujące komplet cech *L. cachinnans* i *L. mihachellis*. W wątpliwych przypadkach pisać LARARG i opisać wątpliwości.

## LICZENIA ZASADY OGÓLNE

- Pamiętaj, że liczenia są tak samo ważne jak obrączkowanie, a nawet czasem ważniejsze.
- Licz z podziałem na wiek (jeśli to możliwe u danego gatunku) i płeć (u batalionów). Liczenia bez takiego podziału tracą dużo na wartości.
- Nie wysyłaj niesprawdzonych ludzi na liczenia. Zapisuj kto liczył, kto, co widział. Każda karta liczenia MUSI być podpisana przez osobę rzeczywiście wykonującą liczenie, a nie osoby towarzyszące.
- Nie zabieraj zeszytu liczeń ze sobą w teren. Notuj w notesie lub na kartce i uzupełniaj zeszyt liczeń od razu po powrocie.
- W rubryce "MAX" notuje się maksymalną liczebność danego gatunku w ciągu dnia, gdy była ona wyższa niż podczas liczenia.
- Notuj także wszystkie pojawy ciekawszych gatunków ptaków.
- W przypadku rzadkości zawiadom!

## FINANSE

- Fundusze - nie szastaj forszą. Trzymaj się ustalonych tygodniowych kwot
- Nie można przekraczać kwot tygodniowych. Jeśli taki wypadek zaistnieje - kierownik i załoga żywią się za własne pieniądze.
- Jeśli zostaną pieniądze z danego tygodnia - nie wydawaj ich!
- Wszelkie dochody, np. ze sprzedaży koszulek i nieodebrane kaucje zasilają fundusz KULINGa.
- Pieniądze trzymaj w zamknięciu.

## WYKAZY – NOWOŚĆ

- Osoby zakładające Kuligowskie obrączki poza obozami są zobowiązane wpisać całość danych (także biometria!) do formularza Excela – zgodnie z wytycznymi.
- W przypadku obrączkowania krzyżówek w Gdańsku, Olsztynie i Szczecinie trzeba podać oprócz miejsca (dzielnicy) zaobrachkowania także tzw. obiekt (czyli np. konkretny staw).
- Ze względu na konieczność częstego aktualizowania strony WWW KULINGa, wprowadza się zasadę przekazywania na bieżąco tego, co się zaobrachkowało (SMS: 503-603-936, lub [szymbz@poczta.onet.pl](mailto:szymbz@poczta.onet.pl)).
  - Obrączkowanie na obozach – codziennie SMS z wynikami za dzień poprzedni

**5 stycznia NIEPRZEKRACZALNY termin rozliczenia obrączek**

## KIEROWNIK i ZAŁOGA

- **KIEROWNIK MA WŁADZĘ ABSOLUTNĄ**
- Obręczkuje tylko obręczkarz.
- W dniach wspólnego pobytu dwóch kierowników na punkcie - należy pomierzyć wspólnie serię ptaków – wyniki wpisywać w zeszytcie do kalibracji. Za zgodne uważa się pomiary w zakresie +/- 0,2 mm (w przypadku średniej wielkości ptaków).
- Jeśli zdarzy się konieczność pozostawienia punktu bez kierownika na czas dłuższy niż okres między obchodami - wacki zamyka się, sieci zwija, kierownik wyznacza osobę odpowiedzialną za obóz, a załoga ma dbać o czystość wacków i ich stan techniczny.
- Kierownik może wyrzucić załoganta za niesubordynację i inne przestępstwa przeciw jego władzy i rozkazom.
- Załoganci, od razu po przyjeździe muszą być zaznajomieni z zasadami panującymi na punkcie. (**MAŁY KODEKS ZAŁOGANTA**)
- Załogę przyjmować ściśle wg listy. Nie dotyczy to obecnych i byłych kierowników. Dodatkowe osoby można przyjmować wyłącznie na zwolnione miejsca (szczególnie w okresie braków w załodze) i tylko wtedy gdy jest gdzie spać (bez pogarszania komfortu innych osób). Na punkcie może nocować i żywić się tyle osób, by nie przekroczyć tygodniowych kwot finansowych.
- Z kierownikiem może na obozie przebywać osoba towarzysząca lub rodzina - ale patrz punkt powyżej!!!
- Jakikolwiek formy aktywności muszą być pod kontrolą kierownika. Zawsze najważniejsze są PTAKI i sprawna praca punktu badawczego.
- Wyjścia do knajpy są rzeczą wyjątkową i odbywają się wyłącznie za zgodą kierownika. Inne imprezy NIE MOGĄ powodować jakichkolwiek zakłóceń w pracy punktu. Pamiętaj, że nie zawsze wszyscy chcą imprezować i mają prawo wyspać się.

## Larus canus

**Kolor skok** CI – cielisty SZ - szary ŻY – żółtawy ŻŻ - wyraźnie żółty  
**Ncz** - liczba lotek z kolorem czarnym. Jeśli kolor ten występuje tylko na jednej chorągiewce, to notujemy to jako 0,5. Przykładowy zapis 5,0 lub 6,5.

**Nlus** - liczba lotek z "lusterkiem" (nie dotyczy końcowych białych plamek).

**B10** - maksymalna długość lusterka na skrajnej lotce, na jej zewnętrznej chorągiewce (linijka). Nie zwracamy uwagi na prążek przedszczytowy - pomiar do końca lotki.



**BC9** - maksymalna długość lusterka na 9 lotce (linijka).

Mierzymy na tej chorągiewce, na której kolor biały sięga dalej w kierunku nasady pióra. Pomiar identyczny z B10.

**T 10** – Typ ubarwienia 10 lotki pierwszorzędowej.

**T 9** – Typ ubarwienia 9 lotki pierwszorzędowej.

Typ 1 - lusterko nie dochodzi do brzegu pióra

Typ 2 - lusterko dochodzi do jednego brzegu pióra

Typ 3 - lusterko dochodzi do obu brzegów pióra

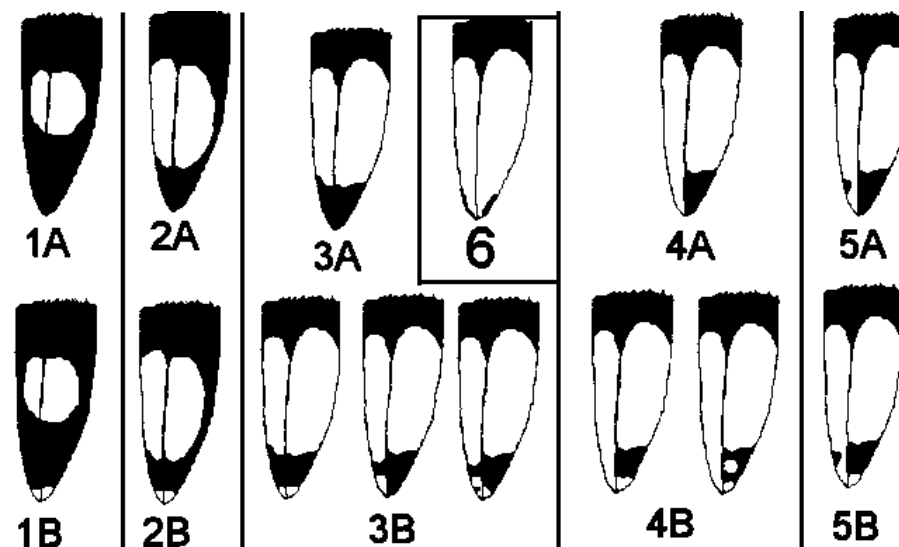
Typ 4 - lusterko na zewnętrznej chorągiewce dochodzi do czubka pióra

Typ 5 - jak typ 4 ale na zewnętrznej chorągiewce plamka nie sięgająca stosiny

Odmiana A - bez białej plamki na szczycie pióra

Odmiana B - z białą plamką na szczycie pióra o powierzchni, co najmniej 1mm<sup>2</sup>

Typ 6 - Lusterko połączone z perełką. Kolor czarny na obrzeżach lub go brak



## ZALECENIA DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH GATUNKÓW

### Larus ridibundus

*Zestaw ograniczony do czasu opracowania istniejących już danych*

**Kolor skok** (Kolor skoku) - nie dotyczy ptaków w pierwszej szacie zimowej.

**PO** - brązowo-pomarańczowawe, pomarańczowe, lub domieszka koloru pomarańczowego

**CZ** - czerwone (bez koloru pomarańczowego)

**WI** - wiśniowo-czerwone.

**B10** - długość białego koloru na przedniej krawędzi zewnętrznej chorągiewki 10 lotki pierwszorzędowej (pomiar linijką).



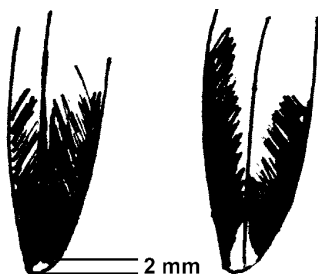
**BC9** - długość czarnego koloru na przedniej krawędzi zewnętrznej chorągiewki 9 lotki pierwszorzędowej (linijka). UWAGA! Może wystąpić wartość 0 - brak czarnego paska, lub cała krawędź czarna - wpisać 100. (pomiar linijką).



**Ncz** - liczba lotek z kolorem czarnym. Jeśli kolor ten występuje tylko na jednej chorągiewce (nawet jeśli jest on słabo widoczny), to notujemy to jako 0,5.

Przykładowy zapis 7,0 lub 7,5. Sprawdzamy oba skrzydła!

**N lus** – liczba perełek na obu skrzydłach.



## OGÓLNE

- Pracownicy Centrali Obrączkowania lub inne osoby (mające pisemne upoważnienie) teoretycznie mają prawo kontrolować pracę punktu. W przypadku stwierdzenia przez kontrolera nieprawidłowości w pracy punktu należy sporządzić z udziałem kierownika punktu notatkę, podpisaną zarówno przez kontrolującego (kontrolujących), jak i kierownika punktu. W przypadku braku zgody tego ostatniego na zarzuty stawiane w notatce, kierownik punktu jej nie podpisuje, lecz wyraża swoje zdanie na piśmie, jako "votum separatum". W takich sytuacjach votum separatum kierownika powinno być podpisane przez kontrolującego. Notatkę sporządza się z kopią, która pozostaje u kierownika punktu. Jeśli kontroler nie ma uwag, co do pracy punktu, także sporządź notatkę i podpisz ją wraz z kontrolerem.
  - Nad Wisłą obowiązkowo słuchać prognoz stanu poziomu wody (fale długie: 12.00). W razie zbliżającej się powodzi przestawić pułapki, tak aby ich nie zalało.
  - Pułapki są delikatnej konstrukcji. Nie wciskaj płotów w podłoże, bo łatwo się łamią. Przenoś je ostrożnie, nie rzucaj nimi! Wszelkie naprawy rób na bieżąco, wymieniając uszkodzony element lub przynosząc pułapkę do obozu. Naucz załogantów jak obchodzić się z pułapkami!
  - W obozie zawsze musi przebywać co najmniej 1 osoba. Nie zostawiaj obozu na noc bez dozoru! Na noc trzeba chować wszystkie sprzęty, także obrączki, zeszyty, wagi, suwmiarki.
  - Dbaj o sprzęt elektroniczny, Nie narażaj go na wilgoć – zwłaszcza w nocy chowaj go do szczelnych pojemników.
  - Pamiętaj o prawidłowym podłączaniu akumulatorów (plus, minus). Odwrotne podłączenie spali sprzęt!!!!
- Zabrania się kontaktów z kłusolami i nielegalnego łowienia ryb!

## BHP

### Ze względu na zagrożenie ptasią grypą trzeba koniecznie zastrzyć zasady przestrzegania higieny podczas obrączkowania.

**Fakty:** Prawie wszystkie dotychczasowe ofiary ptasiej grypy to pracownicy ferm drobiu. Teoretycznie obrączkarze są grupą zwiększonego ryzyka. Zarazić się można przede wszystkim przez odchody ptaka (nawet stare i zaschnięte), przenosząc je na błony śluzowe (także świeże skaleczenia).

W czasie obrączkowania często bezwiednie pocieramy ręką nos, oczy (zwykły odruch niezwiązany z samym obrączkowaniem – zwłaszcza, gdy obrączkujemy zimą i wycieramy nos). Ta sytuacja jest najbardziej niebezpieczna. Tak samo, jeśli mamy na ręce świeże skaleczenie (np. jesteśmy podrapani, podziobani przez ptaka). Niebezpieczny może być też pył unoszący się znad wyschniętych odchodów.

#### **Nakazy:**

- Myć ręce po obrączkowaniu – nawet jednego ptaka. Dotyczy to też załogantów, którzy przynoszą, lub wypuszczają ptaki.
- Podczas obrączkowania – nie wolno spożywać posiłków.
- Zmywać odchody na bieżąco – stosując detergenty.
- Nie dopuszczać do gromadzenia się odchodów (prac woreczki, często wymieniać gazety na dnie koszy, myć kosze).
- Miejsce obrączkowanie powinno być odseparowane od jadalni.

## MEWY

Dodatkowe pomiary wykonywane ZAWSZE w przypadku mew:

**WD** - wysokość dzioba na wysokości gonys (suwmiarka).

**Kolor ALL** - obecność barwy szarej lub brązowej na piórach skrzydełka (+ lub -)

**Kolor PP** - obecność barwy szarej lub brązowej na pokrywach pierwszorzędowych (+ lub -). Jeśli prążek obejmuje tylko stosinę, lub niewielki (WĘŻSZY OD STOSINY) obszar wokół stosiny najbardziej zewnętrznych pokryw (lub tylko skrajnej pokrywy) znak + zapisujemy w nawiasie (+)

UWAGA - wszystkie podstawowe opisy i pomiary robimy na lewym skrzydle.

### POMIARY NIEOBOWIĄZKOWE

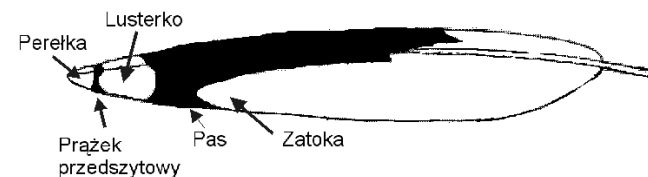
U **L. canus** i **L. argentatus** będących co najmniej w 2 szacie na obu skrzydłach sprawdzamy typ ubarwienia lotek (**T10, T9**), zasięg koloru czarnego (**N cz**) i liczbę lusterek (**N lus**). W zeszycie są rubryki dla lewego i prawego skrzydła!

U **Larus canus** z mierzymy, różnicę w długości lotek pierwszorz. Zapis w rubryce **Form Skrz** (tylko u ptaków z zakończonym pierzeniem lotek):

- Pomiar dotyczy 6 skrajnych lotek
- Mierzmy kolejne odległości zawsze odległości od szczytu najdłuższej lotki
- Jeśli szczyt skrzydła jest na przedostatniej lotce, to odległość do szczytu skrajnej lotki zapisujemy ze znakiem MINUS
- Różnice poniżej 1 mm ignorujemy - zapis 0. Pomiaru dokonujemy linijką.
- Przykładowe zapisy: : 3, 25, 59, 88, 109 -2, 14, 22, 78, 99 0, 21, 33, 67, 101

U **L. canus** i **L. argentatus** liczymy liczbę otworów pozostawionych przez piórojady na 10 i 9 lotce. Uwzględniamy 10 cm każdego z tych piór (od czubka) z lewego skrzydła. Sumaryczną liczbę otworów zapisujemy w rubryce **Wsz**

**Pierzenie lotek** pierwszo i drugorzędowych. Stosujemy standardowy system zapisu. Zwrócić uwagę zimą na możliwość występowania nowych w pełni wyrośniętych drugorzędówek (świeże pióra) obok starych (wystrzępione - czyli tych, do których stosujemy zapis 9). UWAGA Pierzenie zapisujemy w oddzielnym zeszycie!



## Fulica atra

UWAGA - ograniczony zestaw pomiarów aż do opracowania wcześniej zebranych danych

- **dziób** mierzymy od jego końca do wierzchołka kąta między łysinką a dziobem (bok nasady dzioba)
- **długość łysinki** - mierzymy od jej szczytu do wierzchołka kąta między łysinką a dziobem (bok nasady dzioba) (suwmiarka)
- **szerokość łysinki** - mierzymy suwmiarką w jej najszerszym miejscu.
- **Kolor skoku** - ubarwienie zewnętrznej strony skoku.
  - SZ - czysto szary
  - PO - szary z zielonym połyskiem
  - ZI - szary z zieloną smugą (ubarwienie, a nie połysk)
  - ZŻ - pas zielonkawo-żółty (kolor żółty słaby, poprzątykany zielonkawym)
  - ŻÓ - większość powierzchni skoku wyraźnie żółta
  - ŻP - większość powierzchni skoku żółto-pomarańczowa

## OZNACZANIE WIEKU ŁYSEK ZIMĄ

Na ptaka młodego (1/2) wskazują następujące cechy:

- Kolor zewnętrznej powierzchni skoku szary, lub szary z delikatnym zielonkawym połyskiem
- Tęczówka brązowa

Na ptaka w wieku PO1/PO2 wskazują następujące cechy:

- Kolor zewnętrznej powierzchni skoku żółty/pomarańczowo-żółty, lub szary z wyraźną domieszką koloru żółtego
- Tęczówka jaskrawo czerwona

Ptaki dorosłe mają zazwyczaj wyraźnie większą łysinkę

Ptaki o zielonym skoku oznaczać jako L

## ZAPISY W POSZCZEGÓLNYCH RUBRYKACH ZESZYTU

- Pisz starannie i czytelnie! Nie jesteś jedyną osobą, która ma odczytywać zapisy. Używaj tylko niebieskiego długopisu.
  - Ptaki martwe także wpisujemy do zeszytów obrączarskich!!!!
  - Używamy następujących zeszytów:
    - do wróblowych
    - do siewek (oddzielne dla najczęściej zakładanych typów obrączek)
    - do mniejszych gatunków mew (Fs). Oddzielna seria obrączek niż do siewek!!!
    - do większych gatunków mew (Ds)
    - do ptaków wodnych (Ps, Ss, Ws)
- Pozostałe gatunki można wpisywać do zeszytu zgodnego z serią obrączek zakładaną na dany gatunek, np. chruściele i rybitwy do zeszytu z siewkami.
- W oddzielnym zeszycie znajdują się karty pierzenia dla siewkowców
  - Wypełnij stronę tytułową (okładka) zeszytu!
  - Na wewnętrznej stronie okładki wpisuj wszelkie przerwy w chwytaniu i inne kataklizmy.
  - W kolumnach oznaczonych: **X** nie wolno stosować znaku przedłużenia,
    - | - znak przedłużenia dozwolony i zalecany
    - o - stosowanie znaku przedłużenia nie jest konieczne
  - **Data** - wpisywać dzień i miesiąc - nie odwrotnie (np.: 01.09, lub 1.09)
  - **Godz** - tylko pełne godziny. Nigdy nie używaj symboli N, R - pisz konkretną godzinę! Godzina 24 oznacza zaobrączkowanie ptaka między 23.30 a 0.30. Nie wpisujemy godziny 0 - zamiast niej wpisujemy 24.
  - **Obrączka typ** - litery typu obrączek. Wypełniamy tylko na początku strony, gdy zeszyt dotyczy tylko jednego typu obrączek, lub w zeszycie dla wielu typów, gdy ten ulega zmianie. Dla retrapów i obrączek obcych (kontroli) wypełniamy ją zawsze!
  - **Obrączka seria** - cyfry serii (numer bez dwóch ostatnich). Wypełniamy tylko na początku strony lub po zmianie typu obrączek. W przypadku retrapów i obrączek obcych (kontroli) wpisujemy tu cały numer!
  - **Obrączka nr** - dwie ostatnie cyfry numeru obrączki. W przypadku retrapów i obrączek obcych (kontroli) rubrykę tę zostawiamy pustą!
- UWAGA!
- Gdy ptaka przeobrączkujemy (zdejmuje starą obrączkę) to w rubryce status wpisujemy **CZ**. Obrączkę zdjętą wpisujemy w dowolnej wolnej rubryce.
- **Gatunek** - gatunek. Używamy skrótów 6 literowych pisanych DUŻYMI LITERAMI (3 pierwsze litery nazwy rodzajowej i 3 pierwsze gatunkowej). Wyjątki: Calidris alpina (CALPIN), Calidris alba (CALLBA), Calidris minuta (CALUTA), Acrocephalus palustris (ACRRIS), Acrocephalus paludicola (ACROLA), Mergus serrator (MERRAT), Mergus merganser (MERGAN), Podiceps cristatus (PODTUS), Podiceps grisegena (PODENA), Porzana porzana (PORANA).

- **Płc** - płec - wpisywać tylko gdy jest się pewnym oznaczenia. Zapisy ze znakiem zapytania umieszczać w rubryce UWAGI. Płec ptaków martwych ustaloną sekcyjnie wpisujemy w kółku.
- **Wiek** - (wg EURINGU) - 1, 2, 3, 4, itd.; po1, po2, po3, po4, itd.  
W przypadku immaturalnych mew dodatkowo wpisać szatę w polu UWAGI.
- **Stat.** - rodzaj wpisu (status)  
Rubryka pozostaje pusta przy ptaku, który nie nosił obrączki i został zaobrączkowany.
- B** - brak obrączki (także obrączka zgubiona lub źle wybita i niezałożona)
- R** - retrap - ptak nasz z tego sezonu (do 30 dni od zaobrączkowania)
- C** - kontrola - ptak z obcą obrączką
  - CR** - ptak z obcą obrączką schwytyany ponownie
  - CZ** - ptak z obcą obrączką, którą zamieniono na naszą (przeobrączkowanie)
  - CD** - dołożenie obrączki - obecnie niedozwolone!
- D** - ptak (retrap) z tego samego dnia.
- M** - ptak martwy – bez obrączki
  - RM** - retrap martwy
  - CM** - ptak martwy z obcą obrączką
  - DM** - martwy retrap z tego samego dnia.
- **Met** - metoda chwytania
- W**- ptak schwytyany w wacka
- N** - (net) ptak z sieci półkowej bez wabienia głosami
- S** - (spring trap) pułapka sprężynowa (sklopek), lub inna pułapka samozamykająca się.
- L** - (loop) pętka lub ręka
- M** - (mortar net) sieć moździerzowa, inna sieć przykrywająca z góry
- G** - na gnieździe lub pisklaki (niezależnie od metody)
- V** - wabienie na głosy (niezależnie od metody chwytania)
- DCG** - długość całkowita głowy (pomiar suwmiarką).
- Dz** - długość dzioba (pomiar suwmiarką). Pomiar ten wykonujemy tylko u gatunków, gdzie granica dzioba jest wyraźna, czyli np. nie mierzymy go u rodzaju Tringa, Actitis, Philomachus.
- WD** – wysokość dzioba (tylko u mew)
- Skok** – długość kości skokowej (suwmiarka)
- SzP** - skok z palcem bez pazura (pomiar linijką). Zwróć uwagę, czy w stawie skokowym jest kąt prosty i czy goleń dolega to stopki.
- Skrz** - długość skrzydła (pomiar linijką).
- Specjal** - rubryki na pomiary (zapisy) specyficzne u danych gatunków (patrz instrukcje szczegółowe)

## ZALECENIA DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH GATUNKÓW

### Calidris alpina

**Specjal 1** - nie dotyczy ptaków młodych. Jeśli występują pokrywy typu AB, to zapisać to w tej rubryce

**Specjal 2** - (ptaki młode i dorosłe) ilość białej barwy na 3 i 4 lotce pierwszorzędowej (liczona od wewnątrz). Jeśli biały pasek na zewnętrznej chorągiewce wyraźnie dotyka stosiny (krawędź styku równa co najmniej 5 mm) na jednej z tych lotek, zapisujemy to jako: 03, jeśli na obu: 33. Jeśli biały pasek jest węższy - wpisujemy 00.

Gallinago gallinago - mierzymy długość zewnętrznej sterówki (**Specjal 1**) od nasady wewnętrznej chorągiewki do czubka, nie prostując pióra. Pomiar z dokładnością do 1 mm. Nie wyrывать pióra!



Numenius arquata – wewnętrzna chorągiewka skrajnej lotki pierwszorzędowej



Typ arquata

Typ orientalis

Wpisać w rubrykę Specjal 1 – arq, orient, lub pośredni. Zrobić zdjęcia lotki, podbarkówek, wyrwać najdłuższą podbarkówkę i wsadzić do woreczka podpisanego numerem obrączki

## KACZKI, CHRUŚCIELE

- Zawsze mierzymy:
- DZ** - wzdłuż osi symetrii dzioba, od czubka do granicy opierzenia
- DCG, SzP, Skrz, Cięż**
- U młodych kaczek płec sprawdzamy po obecności penisu w kloace
- Jeśli obrączka jest za duża na nogę pisklaka, stosować uszczelnienie z plasteliny
- Pisklęta wypuszczać wyłącznie w pobliżu rodziców, lub w miejscu schwywania

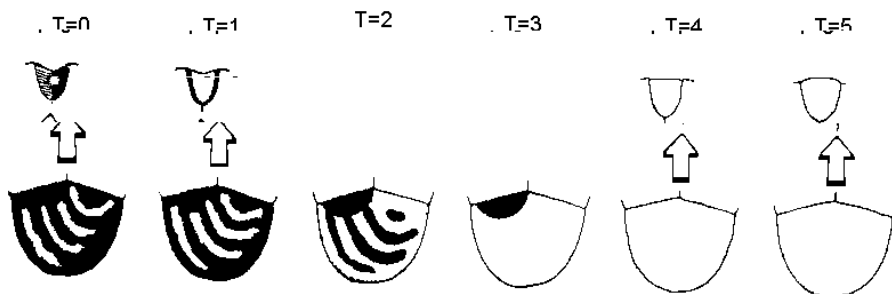
## Tłuszcz u wróblowców

- określenie stopnia otłuszczenia u wróblowców następuje w trzech etapach:

I - brzuch, II - furculum, III - mięśnie piersiowe

### KLUCZ DO OKREŚLANIA STOPNIA OTŁUSZCZENIA U WRÓBLOWCÓW

- I 1. Brzuch bez widocznego tłuszczu lub tylko ze śladami czerwonego tłuszczu ..... II A  
2. Brzuch z niepołączonymi pasmami tłuszczu (jelita widoczne) ..... T2  
3. Brzuch prawie cały pokryty tłuszczem, jelita niewidoczne, lecz widoczna wątroba ..... T3  
4. Brzuch całkowicie pokryty tłuszczem, może być widać wąski pasek wątroby ale w tym wypadku wałek tłuszczu jest widoczny tuż nad nim ..... II B
- II A. 1. W furculum widoczny jest worek powietrzny (czasem też trochę tłuszczu) ..... T0  
2. Całe wnętrze furculum jest pokryte tłuszczem ..... T1
- II B. 1. Warstwa tłuszczu w furculum płaska lub wklęsła ..... T4  
2. Warstwa tłuszczu w furculum wypukła ..... III
- III 1. Boczne powierzchnie mięśni piersiowych bez pasemek tłuszczu ..... T5  
2. Boczne powierzchnie mięśni piersiowych z pasemkami tłuszczu ..... T6  
3. Mięśnie piersiowe częściowo pokryte tłuszczem ..... T7  
4. Mięśnie piersiowe całkowicie pokryte tłuszczem ..... T8  
(stadia T6, T7, T8 - u ptaków wędrujących przez Polskę raczej nie występują)



**Lotki I rz, Lotki II rz** - stadium pierzenia lotek pierwszo i drugorzędowych (u siewkowców jest ich po 10). Podaje się stadium, a w wykładniku potęgi liczbę lotek w danym stadium; np. 5<sup>1</sup>4<sup>2</sup>1<sup>1</sup>0<sup>6</sup>

• Wszystkim dorosłym siewkowcom sprawdzamy jesienią stadium pierzenia lotek pierwszo i drugorzędowych. Robimy to nawet u gatunków, które zwykle się w okresie wędrowki lotek nie pierzą.

0. pióro stare  
1. pióra brak, lub w pałce  
2. pióro wyrosnięte do 1/3 swej końcowej długości  
3. pióro między 1/3 a 2/3 końcowej długości  
4. pióro powyżej 2/3 swej końcowej długości - ale nie wyrosnięte do końca (nasada stosiny w pałce)  
5. pióro w pełni wyrosnięte (nasada stosiny bez śladów pałki)  
9. pióro niewymienione w poprzednim pierzeniu (stara generacja, starsza niż ta określana w danym momencie jako stadium 0 - występuje np. u rybitw).

**UWAGA**-stadium 5 staje się stadium 0 z dniem 1 stycznia.

**Cięż** - ciężar. Jeśli u wróblaków ważysz z dokładnością do 0,5 g, to nie zapomnij o zerze po przecinku przy pełnych gramach, np. 10,5; 10,0.

**Kol.Obr.** - kolorowe obrączki. Jeśli zostały założone (lub już były na ptaku) wpisujemy +. Jeśli były to obrączki numerowane, to wpisujemy numer.

**Krew** - jeśli pobrano krew zaznaczamy to jako **K**, jeśli płukano żołądek to wpisujemy **P**. Unikajmy sytuacji, by jednocześnie był **K** i **P**.

**Kar.Pie.** - Wpisujemy tu "+" gdy wypełniono kartę w zeszycie pierzenia.

**Obr** - inicjały obrączkarza. Wpisujemy na początku każdej strony i przy zmianie.

**Uwagi** - uwagi dodatkowe. Tu wpisujemy np. przyczynę śmierci ptaka martwego.

### Lista obrączkarzy KULINGa z oficjalnymi inicjałami - 2009/2010

Bela Gerard <b>GBE</b>	Meissner Włodzimierz <b>WMS</b>
Bzoma Szymon <b>SZB</b>	Menderski Sebastian <b>SMS</b>
Górecki Dariusz <b>DGR</b>	Niemczyk Artur <b>ARN</b>
Hybsz Robert <b>RHY</b>	Polak Marcin <b>MPO</b>
Kajzer Zbigniew <b>ZKR</b>	Remisiewicz Magdalena <b>MRM</b>
Kasprzykowski Zbigniew <b>ZKS</b>	Rydzkowski Piotr <b>PRD</b>
Kleinschmidt Lucjan <b>LKL</b>	Szurlej Aleksandra <b>ASZ</b>
Koss Mikołaj <b>MIK</b>	Ściborski Mateusz <b>MSC</b>
Kośmicki Andrzej <b>AKS</b>	Włodarczak-Komosińska Anna <b>AWŁ</b>
Kozik Radosław <b>RKO</b>	Wołoszyk Lucyna <b>LWL</b>
Krupa Robert <b>RKR</b>	Wójcik Cezary <b>CWJ</b>

*WSZYSCY powinni częstego zgrywać się w pomiarach między sobą*

## ZESZYT PIERZENIA SIEWEK

Konieczn*ie*: CHARADRIUS, CALTEM i CALLBA. Pozostałe gatunki-jak będzie czas.

W kolejnych rubrykach notuje się dwie oceny: szacunkowy procent NOWYCH piór w danej generacji upierzenia (Pokrycie-**Pkr**) oraz szacunkowy procent piór rosnących (będących w palkach) (Intensywność-**Int**). Do oceny intensywności pióra danej partii upierzenia trzeba rozchylić i obejrzeć stosiny!

**Skala** co 10%:

**0** - brak piór danej generacji

**10** - od 1% do 10% piór danej generacji

**20** - od 11% do 20% piór danej generacji

itd.

**90** - od 89% do 90% piór danej generacji

**99** - powyżej 90% piór danej generacji (ale nie 100%)

**100** - wszystkie pióra są danej generacji

**BARKÓWKI** - barkówki (duże i małe) UWAGA dolne barkówki mają znacznie większą powierzchnię, co może być mylące

**MAŁE POKRYWY** - bez części dłoniowej - tylko nad lotkami II rz.

**ŚREDNIE POKRYWY** - bez części dłoniowej - tylko nad lotkami II rz.

**GŁOWA** – wierzch głowy.

**SPÓD CIAŁA** – obszar upierzenia na mięśniach piersiowych. UWAGA – Pokrycie

(**Pkr**) notujemy tylko dla gatunków o kolorze piór na brzuchu innym niż biały

(dorośle: CALPIN, CALFER, CALCAN, PLUSQU)

**STERÓWKI** - kolejne 6 sterówek lewej strony (1 -najbardziej wewnętrzna) - notujemy w systemie jak pierzenie lotek, np: **0<sup>5</sup>2<sup>1</sup>** (suma wykładników = 6)

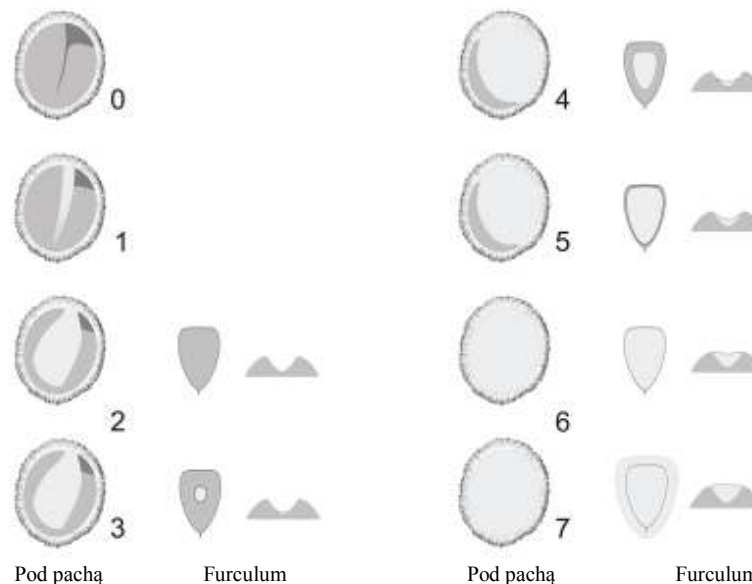
### POBIERANIE KRWI DO OZNACZANIA PŁCI

Krew pobieramy od dorosłych ptaków: CHAHIA, CHADUB, CALTEM, CALUTA, PLUSQU, CALFER, CALCAN oraz dorosłych i młodych CALLBA i NUMARQ.

Dla CHAHIA i CHADUB – dodatkowo robimy zdjęcie, na którym ma być widać bok głowy i piersi.

## OTŁUSZCZENIE - NOWOŚĆ

### Siewkowce



FS	Pod pachą	Furculum
0	Pod skórą kolor cielisty. Zupełny brak tłuszczu.	Nie trzeba sprawdzać.
1	Mała, zwykle wydłużona, jasna powierzchnia z tłuszczem. Wypełnia zagłębienie między mięśniami.	Nie trzeba sprawdzać.
2	Tłuszcz wylewa się z zagłębienia między mięśniami i tworzy okrągłą, NIE WYPUKŁĄ poduszkę dochodzącą do dziury pod ramieniem. Dziura pod ramieniem dobrze widoczna.	Brak tłuszczu, lub bardzo małe pasemko na dnie.
3	j.w.	Furculum wypełnione tłuszczem do 1/3 (mniej niż w połowie)
4	Tłuszcz w postaci WYPUKŁEJ poduszki. Częściowo może wypełniać dziurę pod ramieniem. Wokół tłuszczu widoczne mięśnie	Furculum wypełnione tłuszczem w połowie, brzości warstwy tłuszczu mogą dochodzić do krawędzi furculum.
5	j.w.	Tłuszcz wypełnia całe furculum. Powierzchnia tłuszczu NIE JEST WYPUKŁA. Na środku powierzchni tłuszczu może być widoczne małe wgłębienie.
6	Tłuszcz w postaci WYPUKŁEJ poduszki. Dziura pod ramieniem wypełniona tłuszczem. Mięśnie w apterium niewidoczne.	Nie trzeba sprawdzać.
7	Tłuszcz w postaci WYPUKŁEJ poduszki. Dziura pod ramieniem wypełniona tłuszczem. Mięśnie w apterium niewidoczne.	Tłuszcz pokrywa całe furculum i co najmniej częściowo pokrywa mięśnie piersiowe.

**STADIUM 7 – proszę o zdjęcia i opisy!!!!**